EUROPEAN LITERARY DIRECTIONS AND THEIR INFLUENCE ON THE ROMANIAN CULTURE (PRE-ROMANTICISM, ROMANTICISM, POST-ROMANTICISM, REALISM)

Ana-Elena COSTANDACHE
„Dunărea de Jos" University of Galaţi

Abstract: The XIXth century was definitive in terms of training artistic sensitivity and in changing mentalities. The idea of dialogue with European models, but also to preserve the Romanian originality was decisive in the political, social, cultural and especially in shaping the literary space. Our approach highlights how the European cultural directions of that time go along with trying to create the Romanian space of culture. As increasingly more directions were a model, gradually renounced in favour of the original writings, the movement of foreign models is highlighted and documented by the publications of that time.

Keywords: literary directions, esthetical currents, romanticism, realism, influences.

În ansamblul său, secolul al XIX-lea a reprezentat o epocă a modernizării și a modernităţii manifestate printr-o juxtapunere de curente literare, direcţii estetice și stiluri artistice, într-un amestec de elemente neoclasice, iluministe, preromantice și romantice afirmate în toate domeniile culturale. Dintre toate direcţiile, romantismul a dominat în epocă și s-a afirmat ca un curent literar modern, în descendenţa celui francez, ca „o izbucnire de forţă neconţinută, desfășurată fără disciplină interioară."[1]

Termenul de „romantism" a fost recunoscut în conștiinţa europeană în intervalul 1820-1830 iar în limba română, în aceeași perioadă, termenul desemna ideea de „pitoresc". „Conceptualizarea romantismului"[2] a propus-o P. Cornea; acesta aprecia faptul că există o discrepanţă între „numele" și „sensul" termenului *romantic*. După 1830, romantismul implica ideea de „curent literar" și a denumit o practică literară plină de confuzii și de ambiguităţi.

Vârstele romantismului european sunt clasificate în trei categorii, iar potrivit opiniei lui Virgil Nemoianu[3] conceptul de romantism cuprindea romantismul înalt, sau High Romanticism, manifestat doar în câteva ţări europene (Franţa, Anglia, Germania, începând cu anul 1815) și care propunea un proiect uman vast, centrat în jurul ideii de expansiune, în sensul depășirii tuturor limitelor omenești, apoi romantismul de tip Biedermeier (ce definea forma în care curentul s-a adaptat în Balcani și care era tradus printr-un romantism domestic, idilic, conservator, caracterizat prin respingerea canoanelor clasicismului, prin adoptarea cultului sensibilităţii și al naturii și prin gustul pentru pitoresc, pentru elementele exotice) și postromantismul (manifestat până în 1870). P. Cornea se declara împotriva ipotezei lui Nemoianu și aprecia succesiunea inversă a paradigmelor în cadrul romantismului românesc, „unde așa-zisul *Low Romanticism* se manifesta înainte de *High Romanticism*" iar autorul nu accepta reducerea pașoptismului sau a romantismului autohton la o mentalitate de tip *Biedermeier*.[4] În schimb, N. Iorga propunea, în capitolul *Romantism francez pe subiecte românești*, ideea existenţei a două curente în aceeași epocă: „Influenţa apuseană a

[1] M. Ralea, *Între două lumi*, Editura Cartea Românească, Bucureşti, 1943, p. 232.
[2] P. Cornea, *Originile romantismului românesc. Spiritul public, mișcarea ideilor și literatura între 1780-1840*, Editura Minerva, București, 1972, p. 467.
[3] V. Nemoianu, *Îmblânzirea romantismului*, ediţia a II-a, Editura Curtea Veche, Bucureşti, 2004, p. 19.
[4] P. Cornea, *Delimitări și ipoteze. Comunicări și eseuri de teorie literară și studii culturale*, recenzie disponibilă la pagina http://www.zf.ro/ziarul-de-duminica/cronica-literara-cearta-cu-relativismul-4461769/

BDD-A21991 © 2015 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 12:49:53 UTC)

romantismului francez nu înseamnă o altă epocă; în aceeași epocă, se deosebesc două curente.[5]

În cadrul universului literar românesc, romantismul s-a detașat prezentând caracteristici proprii, specifice condiţiilor sociale și politice ale epocii. De remarcat este faptul că romantismul românesc s-a manifestat alături de clasicism și realism. În operele unor scriitori precum Gr. Alexandrescu, C. Negruzzi sau V. Alecsandri dominau, alături de atmosfera romantică, elemente clasice sau realiste. De asemenea, romantismul a reprezentat și un adevărat stimulator al luptei pentru eliberare și al deșteptării conștiinţei naţionale. Literatura romantică din perioada pașoptistă s-a evidenţiat ca o literatură angajată, aflată în slujba idealului naţional.

Romantismul românesc a apărut ca o mișcare unitară, cu un program bine structurat. La fel ca în literatura europeană, mișcarea romantică românească a cuprins mai multe etape. Într-o primă etapă, preromantică, conturată pe modelul clasic[6], scriitorii s-au aflat sub semnul lui Anacreon: poeţii Văcărești (Ienăchiţă, Iancu, Nicolae, Alecu), A. Pann, C. Conachi au compus o lirică erotică, dar și balade pe teme folclorice, epistole, elegii, ode, idile, epigrame. Poeţii romantici (din romantismul pașoptist) precum V. Cârlova, I. Heliade-Rădulescu sau Ghe. Asachi propuneau o lirică a ruinelor, în care visul, fantasticul și meditaţia primau, iar trecutul eroic era dat ca exemplu în versuri ce preamăreau lupta înălţătoare pentru libertate naţională.

Cea de-a doua etapă, reprezentată de momentul pașoptist propriu-zis, aducea în prim-plan o literatură militantă, patriotică, de evocare istorică, dar și cu elemente folclorice și de natură autohtonă, așa cum apărea în operele lui N. Bălcescu, D. Bolintineanu, Gr. Alexandrescu, A. Russo, M. Kogălniceanu, V. Alecsandri, A. Mureșanu. P. Cornea afirma că în interiorul generaţiei pașoptiste existau două serii de scriitori: pașoptiștii „iluminiști” – precum C. Stamati, Ghe. Asachi, I. Heliade-Rădulescu, C. Aristia și pașoptiștii „revoluţionari”[7] – V. Alecsandri, Gr. Alexandrescu, C. Negri, C. Bolliac, I. Ghica, M. Kogălniceanu, N. Bălcescu. Scriitorii din prima categorie aveau formaţie spirituală aproximativă și proveneau din clasele sociale intermediare, însă promovau progresul social, în relaţie strânsă cu valorile tradiţiei. Fiind deschiși la tot ceea ce însemna noutate, aceștia au contribuit în mod esenţial la procesul regenerării naţionale, iar politica activă și sistematică pe care au dus-o a vizat în același timp învăţământul, societăţile culturale, teatrul, presa și tiparul. Astfel, datorită lor a început să se formeze publicul cititor și s-au pus bazele comerţului cu cartea.

Scriitorii din a doua categorie aveau o formaţie spirituală solidă, cizelată la Paris, fiind astfel pe deplin acordaţi Europei. Ca urmare, lor li se datora politizarea romantismului și punerea în circulaţie a conceptului de „naţiune”, bazat pe unitatea de limbă, de origine și de aspiraţii a românilor. „Amestecul vârstelor și modelelor”[8] s-a corelat, în epocă, imperativelor naţionale iar genurile și speciile literare se cereau a fi experimentate indiferent dacă se subordonau poeticii clasice, romantice sau dacă erau hibride. Elementele de neoclasicism coexistau cu cele preromantice și realiste atât înainte de 1830 cât și după acel moment, când romantismul a devenit curentul dominant. Astfel, atmosfera romantică a cuprins întregul front literar al vremii iar scriitorii s-au grupat în jurul doctrinei literare romantice, având aceleași opţiuni literare și culturale.

---

[5] N. Iorga, *Istoria literaturii românești. Arta și literatura românilor*, Editura Fundaţiei Culturale Române, București, 1999, p. 148.

[6] Al. Piru, *Istoria literaturii române de la origini până la 1830*, Editura Ştiinţifică și Enciclopedică, București, 1977, p. 46.

[7] Ibidem, p. 376.

[8] P. Cornea, *Influenţa franceză asupra spiritului public în România. Originile*, Editura Univers, București, 1982, p. 455.

BDD-A21991 © 2015 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 12:49:53 UTC)

O a treia etapă, postpașoptistă sau postromantică a debutat după 1848, când estetica romantismului era bine conturată, însă filonul romantic s-a prelungit și mai târziu, ca manieră de creaţie și atitudine faţă de viaţă, prin operele lui Al. Ododescu, B. P. Hasdeu, Al. Macedonski, O. Goga, M. Sadoveanu.

Deși romantismul românesc a urmat modele apusene și a definit o practică literară dominantă, totuși doctrina literară a fost eclectică, plină de ambiguităţi și de confuzii. I. Heliade-Rădulescu își propusese, prin programul său de cultivare a maselor, să traducă și să tipărească o colecţie de autori clasici în care se încadrau Homer, Vergiliu, dar și Byron sau V. Hugo. Punctul de plecare al traducerilor sale l-a reprezentat *Arta poetică* a lui Boileau. În consecinţă, s-a ajuns chiar ca în traduceri să se evidenţieze un proces de înlocuire a criteriului poeticului, traducerile fiind puse pe primul plan, înaintea poeziilor originale.

În ceea ce privește romantismul apărut în Franţa, Paul Cornea observa: „Adevărul e totuși că revolta romantică (îndeosebi în Franța, deci în versiunea cea mai bine cunoscută romanticilor români) n-a avut în vedere negarea oricărei reglementări în artă, ci doar a celei instituite de dogmatismul clasicizant. După rândurile fulminante... Hugo recunoștea în aceeași faimoasă prefață la *Cromwell* existența unor « legi generale » și a unor « legi speciale » ale artei, cele dintâi interioare și permanente, ținând de gramatică și prozodie, cele din urmă subordonate de fiecare dată tipului de operă creat. Geniul, care ghicește mai degrabă decât să învețe, le extrage, pentru fiecare operă, pe cele dintâi din ordinea generală a lucrurilor, pe cele de-al doilea din ansamblul izolat al subiectului tratat.”[9]

În comparaţie cu romantismul francez, romantismul românesc a fost mai puţin capabil să-și dea o teorie unitară și metodică. Inexistența unui clasicism al termenului, care să fi impus un cod restrictiv și să fi încătușat inițiativele creatoare a permis romanticilor să ocupe spațiul literar al epocii. S-ar putea spune că semnificația atribuită în mod curent termenului de „clasic” este aceea de „model” sau, de ce nu, „tipar”. Principiul romantic al creației, acela de originalitate națională în producția de bunuri spirituale s-a bucurat de o imensă popularitate, reprezentând platforma scriitorilor pașoptiști. De altfel, meritul de a fi dat acestei idei valoarea unei orientări bine închegate i-a revenit lui M. Kogălniceanu și revistei *Dacia literară*.

Pornind de la ideea lui P. Cornea potrivit căruia romantismul european „se nutrește din starea de dezamăgire revoluţionară”, iar romantismul românesc a coincis cu mișcarea de eliberare naţională asumându-și ideea unităţii naţionale simultan cu voinţa de a democratiza viaţa publică s-a pus problema elaborării, prin literatură, a unui criteriu identitar naţional, prin care se urmărea realizarea unităţii literare și culturale, înainte de cea politică, întrucât politicul părea să câștige teren în universul creaţiilor literare. Prin intermediul poeziei patriotice s-a încercat trasarea unui drum aparte, întrucât caracteristicile definitorii ale romantismului românesc pașoptist au fost patriotismul și lupta pentru realizarea idealului naţional, iar specificitatea curentului literar se exprima în specii diverse precum doina și balada de inspiraţie populară, meditaţia și elegia, drama, legenda istorică și poemul în versuri. Potrivit lui P. Cornea, scriitorii români au dovedit existenţa unui „lamartinism românesc avant la lettre”. Subordonarea elementelor literare faţă de politic s-a realizat în scopul căutării unor imagini identitare bine definite și a revendicărilor politice; astfel a luat fiinţă o literatură a patriotismului asumat, ale cărei modele au fost poeţii francezi. Pompiliu Eliade considera că, dintre modelele străine, influenţa franceză a fost decisivă, chiar „un miracol” iar „gândirea și limba literară românească vor purta amprenta unor influenţe franceze.”[10] În acest sens, Lamartine a reprezentat un reper literar pentru I. Heliade-Rădulescu și V. Alecsandri, poeţii români dedicându-i numeroase ode: *Poetul murind* – traducerea lui Heliade-Rădulescu a

[9] P. Cornea, *Regula jocului. Versantul colectiv al literaturii*, ed. cit., p. 182.
[10] P. Eliade, op. cit., p. 266.

BDD-A21991 © 2015 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 12:49:53 UTC)

poemului lamartinian *Le poète mourant,* ca elegie-imitaţie închinată lui V. Cârlova (*La moartea lui Cârlova*) sau Alecsandri – *Către d. De Lamartin (oda unui tânăr moldovean)*.

Modelul lamartinian nu a fost unul singular. Operele lui V. Hugo sau ale lui A. de Vigny au reprezentat o altă sursă de scrieri romantice – modele franceze de urmat pentru romanticii paşoptişti. De asemenea, tradus masiv în intervalul 1830-1840, Byron a reprezentat modelul romantic de sursă engleză – reper pentru generaţia romantică a scriitorilor români (I. Heliade-Rădulescu a tradus *Arpa lui David*, *Romanţă*, iar C. Negruzzi poemul *Oscar D'Alva*).

Evoluţia literaturii române a avut întotdeauna legături de continuitate de la un scriitor la altul, de la o epocă la alta. Literatura paşoptistă a resimţit în mod vizibil influenţele şi continuitatea literaturilor europene, preluând şi cizelând discursuri şi tematici, amplificându-le şi transformându-le într-un sistem de concepţii social-politice şi cultural-estetice bine închegat, sistemul literaturii române moderne.

Romantismul românesc şi cel european au avut trăsături specifice datorate, în principal, aparţiei, în România, cu o întârziere de un deceniu faţă de Franţa. Prima generaţie romantică (reprezentată de I. Heliade-Rădulescu, V. Cârlova, Gr. Alexandrescu) s-a afirmat în jurul anilor 1830-1840, însă romantismul propriu-zis s-a prelungit prin intermediul scriitorilor paşoptişti (V. Alecsandri, N. Bălcescu, Al. Russo, D. Bolintineanu, M. Kogălniceanu) până la M. Eminescu, considerat a fi cel mai mare poet romantic european. Alături de numeroasele influenţe occidentale, epoca romantică românească a perceput, în fază incipientă, noua estetică europeană sub forma unui melanj de elemente clasice şi romantice. Specii literare clasice (precum fabula sau oda) au coexistat cu specii romantice (meditaţia sau pastelul), însă romantismul şi-a urmat destinul şi în România în plină epocă a luptei pentru eliberare naţională şi socială, „colorându-se" cu nuanţe patriotice, având un caracter net militant şi echivalând cu o redeşteptare a spiritului naţional.

La începutul secolului al XIX-lea romantismul european capta atenţia scriitorilor români, atraşi din ce în ce mai mult de noutăţile tematice ale literaturilor de import. De o importanţă deosebită a fost, în acest sens, receptarea însăşi a tuturor direcţiilor (neoclasicim, preromantism, romantism, realism, naturalism, simbolism) care au influenţat scrierile româneşti. Astfel, s-au impus referiri la curentele artistice şi filozofice care au pătruns şi în Principatele Române încă de la sfârşitul secolului al XVIII-lea şi care au dominat întregul secol al XIX-lea.

Faţă de izvoarele lor, toate aceste curente nu s-au sincronizat, ci s-au înfăţişat ca întârziate în diferite feluri. Aceasta a fost situaţia iluminismului, a neoclasicismului, a preromantismului, mai puţin a romantismului mai concordant cu apariţia lui în Apus. De asemenea, s-a observat că durata curentelor în cauză a fost mult mai lungă în Ţările Române decât în Occident.[11]

Ca şi în alte ţări, în Ţările Române romantismul a închis în el aspecte realiste sub diferite forme, ca cea critică şi satirică, de exemplu, la I. Heliade-Rădulescu, Gr. Alexandrescu, C. Negruzzi, V. Alecsandri, Al. Russo. Tendinţele fantastice, caracterul obsesiv şi misticismul care caracterizau numeroase ipostaze ale romantismului european nu s-au întâlnit, în general, în mişcarea romantică românească. Este evident că un anume spirit clasic şi realist se manifesta în epocă, înfrânând excesele manifestărilor romantismului european. P. Cornea observa că „romantismul sud-est european nu a tradus reacţia aristocraţiei zdrobite de revoluţie, nici protestul amar al plebeilor nemulţumiţi de ordinea capitalistă, ci a fost, înainte de toate, expresia unei intelectualităţi de extracţie socială mijlocie (mică boerime, burghezie incipientă, profesiuni libere), angajată trup şi suflet în lupta pentru emanciparea naţională şi înfăptuirea revoluţiei burghezo-democrate. Romantismul, în

[11] *Istoria literaturii române (De la Şcoala Ardeleană la Junimea)*, vol. II, coord. Al. Dima, I. C. Chiţimia, P. Cornea, E. Todoran, ed. cit., p. 14.

BDD-A21991 © 2015 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 12:49:53 UTC)

concepţia lui Cornea, a fost un fenomen post-revoluționar în Apus și prerevoluționar în Răsărit, corespunzând unei structuri sociale predominant feudale. Îmbinarea ideii naționale cu fervoarea romantică a dat culturii tuturor popoarelor din sud-estul Europei, în prima jumătate a secolului al XIX-lea, un colorit specific: pretutindeni au fost dezgropate și valorificate tradițiile folclorice (de tip rural) iar istoriografia a fost chemată să legitimeze pretențiile tuturor națiunilor sud-estului prin evocarea gloriei de odinioară și întoarcerea spre origini; trecutul a devenit o sursă și un model, obiectul unui cult căruia poeții și erudiții îi configurează ritualul, bazat pe convertirea mitică a realităților mai mult ori mai puțin verificabile, și pe o retorică a persuasiunii, de o intensă vibrație emotivă."[12]

În ceea ce privește realismul, această direcție trebuie legată nu numai de luminism și de romantism, ci și de faptul că împrejurările sociale și politice din Principatele Române îl cereau în mod insistent. Începând cu Ion Budai-Deleanu, Gr. Alexandrescu și continuând cu C. Negruzzi și V. Alecsandri, autori de epopei, fabule, satire, epistole în versuri și proză, realismul a început să aibă manifestări nu numai în cadrul romatismului, ci să propună manifestări proprii. Realismul a fost cel care a adus descrierea exactă și tipică a stărilor sociale, concomitent cu o critică și o satiră aprigă, neiertătoare, la care s-au adăugat și începuturile teatrului. Modelele apusene, îndeosebi H. de Balzac, au fost utilizate în așa numitele „fiziologii" la V. Alecsandri (ciclul *Chiriţelor*), I. Heliade-Rădulescu (*Coconiţa Drăgana*) și C. Negruzzi (*Fiziologia provincialului*) de exemplu, autori și ei de tipologii sociale caracteristice vremii, în care descrierea se amesteca cu ironia și satira. Realismul a fost, în acea etapă (între 1830 și 1860), doar într-o fază incipientă, afirmându-se îndeosebi în a doua jumătate a secolului al XIX-lea la N. Filimon (*Ciocoii vechi și noi*). Romancierul a descris o frescă a societăţii timpului, o perioadă de tranziţie, parvenitismul social tipic epocii, surprinzând, precum Stendhal în literatura franceză, procesul de înnoire și de „urcare" în societate, elemente condamnate, pe atunci, cu dispreţ. În acest fel, N. Filimon anticipa desfășurarea largă a realismului din epoca următoare.[13]

Curentele literare au contribuit, prin interferenţele dintre ele, dar și fiecare în parte, la „amendarea" societăţii „anticulturale". Numeroasele forme artistice apărute în epocă au întregit repertoriul general al genurilor și al speciilor literare inexistente în literatura română veche.

În cuprinsul literaturii pașoptiste, romantismul a predominat ca orientare literară, însă nu în formele exclusiviste în care a apărut în ţările occidentale. Faptul caracteristic a fost că, în România, romantismul s-a manifestat ca o coexistenţă de curente: uneori chiar pe parcursul aceleiași opere, ca de exemplu în cazul lui Gr. Alexandrescu, C. Negruzi, V. Alecsandri, la care se întâlnesc tendinţe romantice și preromantice, clasice și realiste, iar esteticile se juxtapun și se întrepătrund. La fel, spiritul clasicismului se observă la I. Heliade-Rădulescu, în timp ce la Bolliac se disting meditaţii pe temele cultivate de preromantism – ruine, morminte, nestatornicia soartei. Aceleași elemente stau alături de balade sepulcrale și gotice la D. Bolintineanu și de fabule în felul lui La Fontaine la Gr. Alexandrescu. Nuvelistica de tipul epicului obiectiv (*Alexandru Lăpușneanul*) se învecinează cronologic cu proza istorică, în timp ce romanul sentimental decurge din J. J. Rousseau și George Sand; în literatura română apare romanul social de observaţie (la Nicolae Filimon). Aceste fapte se datorează mai ales rapidităţii evoluţiei lucrurilor în epocă. În *Istoria literaturii române* (Al. Philippide, D. Panaitescu-Perpessicius) „romantismul românesc de până la 1860 apare înfăţișat sub două ipostaze: una tumultoasă, patetică, declamatorie în Muntenia, iar alta mai reţinută, mai senină și mai decorativă în Moldova. Dar și de o parte și de alta a Milcovului, caracteristice sînt angajarea în istorie. Voinţa de a îmbrăţișa actualitatea și de a o servi. Romantismul românesc

[12] P. Cornea, *Regula jocului. Versantul colectiv al literaturii*, ed. cit., p. 205.
[13] *Istoria literaturii române (De la Şcoala Ardeleană la Junimea)*, ed. cit., p. 16.

BDD-A21991 © 2015 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 12:49:53 UTC)

nu cunoaşte nici anarhia sensibilităţii, nici dereglarea simţurilor, nu explorează zonele tenebroase ale conştiinţei şi pare prea puţin tentat de metafizică. Aspectul oniric, teofizic, magic, prezent în romantismul german, lipseşte aproape cu desăvîrşire. E astfel izbitor faptul că paşoptismul nu întrezăreşte în folclor o realitate emblematică, nici măcar posibilitatea de a constitui o mitologie. Un Alecsandri sau un Anton Pann îi prelucrează doar aspectele joviale, luminoase şi exaltante, îndepărtîndu-se de interpretarea simbolică propusă de Herder şi, în genere, de romantismul anglo-german."[14]

Pentru ca romantismul să devină un curent literar şi în România era nevoie de o anumită evoluţie a societăţii, care să permită generalizarea unor anumite stări sentimentale. Această evoluţie a societăţii nu s-a realizat simultan în diferite ţări europene şi de aceea nici romantismul nu a apărut în acelaşi timp.

Afirmat mai întâi în Anglia şi mai târziu în Germania, romantismul s-a manifestat în literatura franceză în primii ani ai secolului al XIX-lea. Charles Nodier a deschis calea romanticilor francezi, apoi s-a impus V. Hugo drept conducător al curentului. Alfred de Vigny i s-a alăturat, la fel şi Alphonse de Lamartine, astfel încât toţi au fost menţionaţi ca lirici până când V. Hugo i-a întrecut pe toţi. Sainte-Beuve şi Theophile Gautier au contribuit şi ei la lirismul francez al epocii iar Alfred de Musset a cucerit, în calitate de poet romatic, lumea tinerilor cititori, devenind şi rămânând, pentru multă vreme, idolul tinerilor francezi.

Romantismul european a avut, încă de la început, o înclinaţie către istorie. G. Brandes observa că „Al. de Vigny, V. Hugo, H. de Balzac, Prosper Mérimée doreau să ofere Franţei romanul istoric de care Anglia era atât de mândră; Mérimée, Alexandre Dumas, Vigny, Hugo tindeau să creeze o dramă istorică în locul tragediei. Romanul istoric a fost repede înlocuit cu romanul modern sub diferitele sale forme, de către George Sand, Balzac şi Beyle; căci el fusese în general fie prea arid, ca la Vitet şi Mérimée, sau prea liric exaltat, ca la Hugo."[15]

Apariţia romantismului în literatura română s-a realizat în decursul celui de-al treilea deceniu al secolului al XIX-lea, iar această întârziere îşi găseşte explicaţia în evoluţia mai lentă a stărilor economice, sociale şi culturale româneşti, dar şi în preromantismul adoptat de paşoptişti. Contactul literaturii române cu romantismul european a reprezentat o dublă orientare. Acest fapt a vizat, în primul rând, îndrumarea către romantismul occidental, spre poezia lui Byron şi a lui V. Hugo, sau spre versurile scrise în tonalitate minoră ale lui Lamartine.

În al doilea rând, literatura română şi-a găsit puncte de sprijin în literatura rusă: Krîlov, Puşkin şi Lermontov au contribuit la rândul lor la îmbogăţirea conţinutului literaturii române. În primele sale manifestări, romantismul românesc a fost timid, concretizat în preromantism, idealul poetic al romanticilor români îndreptându-se spre trecut. D. Popovici afirma că apariţia romantismului a depins de condiţiile sociale şi politice din Franţa, astfel încât „mai tîrziu a apărut curentul romantic propriu-zis, în baza căruia idealul poetic era ancorat în viitor. Linia de despărţire a acestor două atitudini este un fenomen social şi politic: Revoluţia franceză..."[16]

Trecerea de la secolul al XVIII-lea la secolul al XIX-lea s-a petrecut în Franţa în condiţiile izbucnirilor sociale şi politice de o anvergură şi de o violenţă fără precedent. G. Brandes nota că „noua revoltă însămânţată de marile idei şi evenimente ale Revoluţiei franceze nu a încolţit imediat în literatură."[17]

[14] Ibidem, p. 255.
[15] G. Brandes, *Principalele curente literare din secolul al XIX-lea*, traducere de Yvette Davidescu, prefaţă de Romul Munteanu, Editura Univers, Bucureşti, 1978, p. 623.
[16] D. Popovici, *Romantismul românesc*, Editura Tineretului, Bucureşti, 1969, p. 37.
[17] G. Brandes, op. cit., p. 21.

BDD-A21991 © 2015 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 12:49:53 UTC)

În ceea ce privește școala romantică din Germania, aceasta a fost una extrem de bogată, formându-se „prin dezvoltarea Eului romantic liber, iar spiritele cele mai mari ale Germaniei au jucat un rol important la naștrea sa.

Viaţa spirituală modernă germană a fost întemeiată de Lessing. Înzestrat cu o minte limpede, cu o voinţă puternică și cu o dorinţă vie pentru activitate, el a fost un reformator în toate domeniile pe care le-a tratat. În deplină cunoștinţă de cauză și-a asumat sarcina de a lămuri și de a educa societatea germană.”[18] De asemenea, Schiller și Goethe nu au deschis calea romantismului numai în mod pozitiv, prin ideile eliberatoare referitoare la dragoste, ci și în mod negativ, prin opoziţia conștientă în care s-au situat faţă de epoca lor.

Cât despre Novalis, acesta aparţine epocii sale în pofida criticilor. El se găsește într-o opoziţie diametrală faţă de toate ideile optimiste ale vremii sale de al cărei spirit este pătruns împotriva voinţei sale. G. Brandes nota în studiul său despre romantismul secolului al XIX-lea că Novalis era adânc ancorat în concepţia romantică despre viaţă, percepând viaţa și moartea ca noţiuni relative.

Privită din punct de vedere strict literar, școala romantică din Germania a prezentat întotdeauna un interes permanent. Impresia profundă lăsată de originalitatea și de remarcabilele însușiri ale reprezentanţilor săi au făcut din aceasta una din forţele literare occidentale.

În primele decenii ale secolului al XIX-lea, curentul romantic a străbătut spiritele în aproape toate ţările din Europa. Însă în adevărata sa originalitate, romantismul nu a apărut decât în Germania, Anglia și Franţa. Numai în aceste ţări el a constituit un „curent principal” european. În ţările slave, romantismul s-a manifestat în special ca un ecou al romantismului englez iar în ţările scandinave literatura romantică a fost puternic influenţată de cea germană.[19]

În ceea ce privește romantismul englez din primele decenii ale secolului al XIX-lea, acesta s-a dovedit a fi un curent purternic, profund motivat, cu multiple consecinţe ale vieţii spirituale și care, după eliberarea de formele și de tradiţiile clasice, a dat naștere unui naturalism ce a dominat întreaga literatură.

În Anglia s-au regăsit aceleași trăsături fundamentale care au caracterizat mișcarea literară din toate celelalte ţări europene. Întrucât lumea elimina educaţia franceză care dominase întregul secol al XVIII-lea în clasele mai înalte ale societăţii, romantismul englez își făcea loc printr-o serie de trăsături specific engleze. Acestea, fără să apară în altă parte, s-au regăsit la personalităţile literare și au constituit elemente de bază pentru alte noi direcţii.

În consecinţă se poate considera că, în pofida existenţei numeroaselor direcţii literare care au circulat în paralel în secolul al XIX-lea, romantismul european s-a dovedit a fi cel mai prolific iar influenţele sale asupra literaturii române s-au concretizat în opere dintre cele mai reușite.

Bibliografie

BRANDES, Georg, *Principalele curente literare din secolul al XIX-lea*, traducere de Yvette Davidescu, prefaţă de Romul Munteanu, Editura Univers, București, 1978

CORNEA, Paul, *Influenţa franceză asupra spiritului public în România. Originile*, Editura Univers, București, 1982

CORNEA, Paul, *Originile romantismului românesc. Spiritul public, mișcarea ideilor și literatura între 1780-1840*, Editura Minerva, București, 1972

[18] Ibidem, p. 79.
[19] Ibidem, p. 223.

BDD-A21991 © 2015 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 12:49:53 UTC)

IORGA, Nicolae, *Istoria literaturii românești. Arta și literatura românilor*, Editura Fundației Culturale Române, București, 1999

NEMOIANU, Virgil, *Îmblânzirea romantismului*, ediția a II-a, Editura Curtea Veche, București, 2004

PIRU, Al., *Istoria literaturii române de la origini până la 1830*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1977

POPOVICI, Dumitru, *Romantismul românesc*, Editura Tineretului, București, 1969

RALEA, Mihai, *Între două lumi*, Editura Cartea Românească, București, 1943

http://www.zf.ro/ziarul-de-duminica/cronica-literara-cearta-cu-relativismul-4461769/

BDD-A21991 © 2015 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 12:49:53 UTC)